

مارکهای ویلن

بهمن مه‌آبادی

در این قسمت یک گروه از ارز شمندترین مارک‌های ویلن ایتالیایی (به شکل امروزی) که در نوع خود عالی‌ترین و قدیمی‌ترین به نظر می‌رسند، ارائه می‌شود. اما پیش از پرداختن به این مهم، لازم است که توضیحاتی در مورد این سازها و سازندگان نابغه و ماهر آنها داده شود.

امروزه بسیاری فراموش کرده‌اند که سازهای زهی در گذشته نیز وجود داشته و بدون شک به وسیله کسانی طراحی شده‌اند. اما شکل امروزی این سازها به ویژه ویلن مدیون نابغه دانشمندی به نام آندره‌آ آماتی^۱ از اهالی کرمونا^۲ است. طرح آماتی برخلاف تفاوتی اندک در مدل و ظرافت و پالودگی صدا، هنوز هم تنها نمونه ویلن مدرن است. به همین دلیل جهانیان آندره‌آ آماتی را آفریننده ویلن فعلی می‌دانند.

آندره‌آ، در حدود سال ۱۵۱۰ چشم به جهان گشود و در سال ۱۵۳۸ به خاطر استعداد فوق‌العاده‌اش اجازه یافت تا خانه‌ای را در کرمونا تهیه کند. این خانه به مدت دویست سال، او و فرزندانش را در خود

¹ Andrea Amati

² Cremona

جای داد و عالی‌ترین سازها را به جهان عرضه نمود. در آن خانه، سازندگان بزرگی چون آنتونیو استرادیواری^۳ تعلیم دیدند و نبوغ خود را با آفرینش ویلن‌های طراز اول جهان به اثبات رساندند. نام و آوازه آندره^۴ از مرزهای کرمونا نیز گذشت. در برشا^۵ مهارت و هنرمندی او با ویول‌های دست سازش که معمولاً دارای هفت سیم با یک پس زمینه و صدایی بسیار زیبا و کم حجم بود باعث الهام هنرمند بزرگ دیگری به نام گاسپارو داسالو^۶ متولد ۱۵۴۰، یک موزیسین و سازنده ویول شد. او ویلن‌ها و ویولاهای ساخته خود را با دقت بیشتری از روی طرح و اصول صدا دهی ویول‌های قدیمی ساخت. در حقیقت می‌توان او را پایه‌گذار اصل و نسب ویلن مدرن دانست. مرگ این هنرمند بزرگ، در حدود سال ۱۶۰۰ اتفاق افتاد. ثروت تاریک برشا، در صدای باشکوه و نورانی ویلن‌های داسالو، امروزه جلوه‌گرند.

ایتالیایی‌ها برای تهیه و ساخت چوب، آب و هوا و شرایط اقلیمی سازگاری نداشتند. آنان از مجاورت و خویشاوندی خود، با سرایشی‌های جنوبی آلپ سود برده، صنوبر مورد نظر خود را تأمین می‌کردند و مهارت و توانایی خویش را در هر چه بهتر پروراندن آن به کار می‌بستند. ایتالیایی‌ها در تجارت با شرق نیز، چسب و صمغ لازم را که در ساختمان سازهایشان به کار می‌رفت، تهیه می‌دیدند. با این همه ساز ویلن فوراً و بی‌درنگ پذیرفته نشد. رنج‌های زیادی برای جایگزین آن، به جای ویول تحمل گردید. سرانجام با دریافت یک سفارش از سوی دربار فرانسه برای یک مجموعه کامل زهی، آندره آاماتی، در ۱۵۶۰ ویلن را جهانی ساخت. این سازها، ۲۴ ویلن مشهور شاه بودند که برای چارلز نهم ساخته شدند. از سال ۱۶۳۰ یک نسل جدید آماتی‌ها مخصوصاً آنتونیو^۷ و جیرولامو^۸ با مهارت و استادی در پیشرفت و ترقی ساخت و پرداخت ساز نقش عمده‌ای را بازی کردند. در آن سال‌ها آفت بزرگ طاعون ایتالیا را فلج کرده بود. این مصیبت اهالی شهرها را، به نصف تقلیل داد که برادران آماتی نیز شاید آماج قربانی این بلا باشند. در این دوران جووانینی^۹، پائولومجینی^{۱۰} و گاسپاروی، در اوج موفقیت در برشا، فدای دیو سیاه طاعون شدند. اما از خوش اقبالی، یک عضو خانواده آماتی‌ها از مرگ رهید. نیکلو به سرعت و با پشت سر گذاشتن تعلیمات مخصوص، هنر سنتی نیاکان خود را آموخت. او گنجینه‌های برادران و پدران را با دقتی در خور، نگهداری کرد و منتظر مردان جوان دیگری ماند تا حرفه خانوادگی خود را به آنان بسپارد. این آفرینشگران بعدی عبارت بودند از آندراگوارنری^{۱۱}، مؤسس و بانی یک سلسله نو از ویلن‌سازان، فرانچسکو روجی‌تری^{۱۲} و جووانی باتیستا رُجهری^{۱۳}، فرزندان نیکلو، جیرولامو، و آنتونیو استرادیواری جاودانی و سرافین دانا^{۱۴}. ویلن‌های کرمونا دست به دست از شهری به شهری در اروپا

³ Antonio Stradivari

⁴ Brescia

⁵ Gaspar da Salo

⁶ Antonio

⁷ Girolamo

⁸ Giovanini

⁹ Paolo Maggini

¹⁰ Andrea Guarneri

¹¹ Francesco Ruggieri

¹² Giovanni Batista Rogeri

¹⁴ Santo Sreafin

برده شدند و به این ترتیب هنر ویلن سازی نیز انتقال پیدا کرد. سازندگان ویلن در فرانسه، انگلیس، هلند، آلمان و اتریش با کپی برداری و ساختن نسخه‌هایی شبیه به اصل، هر کدام به سهم خود قدمی در پیشرفت این هنر برداشتند. از آن جمله اشتینر^{۱۴} در تیروول^{۱۵}، لویپوت^{۱۶} در فرانسه و بانکس^{۱۷} در انگلیس، ساخته‌هایی به خانواده بزرگ و جاودانی سازهای طراز اول دنیا افزودند. کار این سه استاد بی‌همتا، بعدها، از سوی مکتب بزرگ ایتالیا به وسیله اشخاصی چون پرسندا^{۱۸} و روکا^{۱۹} از اهالی تورین در نیمه اول قرن نوزدهم پی‌گیری شد.

آنتونیو استرادیواری، شاگرد نیکلو آماتی، متولد ۱۶۴۴ از دوران کودکی به یادگیری ویلن‌سازی پرداخت. او در سن دوازده سالگی، همچون یک استاد به کار چوب و منبت اشتغال داشت. وی در

کارگاه نیکلو آماتی، آموزش‌های لازم را دید و سپس در ۱۶۶۶ با دایر کردن کارگاه شخصی خود اقدام به آفریدن ویلن کرد. او که ابتدا به کپی محض اکتفا می‌کرد، این بار با بی‌باکی و گستاخی خاص خود و با مهارتی تام و تمام طرح آن‌ها را نیز تغییر داد و نبوغ خارق‌العاده‌اش را در کار ساختن ساز به اثبات رساند. آنتونیو در ویلن اسپانیش نام خود، هنرهای چوب و منبت‌کاری و مسائل آکوستیکی ساختمان ساز را درهم آمیخت.

آنتونیو استرادیواری به سال ۱۷۳۷ زمانیکه ۹۳ سال داشت، چشم از جهان فرو بست و بازماندگانش را با شاهکارهای خود تنها گذاشت.

¹⁴ Stainer

¹⁵ Tyrol

¹⁶ Lupot

¹⁷ Banks

¹⁹ Pressenda

²⁰ Rocca

استرادیواری در کارگاهش *Stradivari in his workshop*

او در تمام دوران طولانی زندگی‌اش، با دقت، عشق و علاقه‌ای وافر به ساز و موسیقی، کارگاهش را ترک نگفت و بر روی بسیاری از آخرین کارهایش، با غرور و احترام و سرافرازی و خضوع، تاریخ ساخت ساز را نوشت. در یکی از این سازها، به نام رُد ۲۰ ساخته شده در سال ۱۷۳۳ در قسمت برجستگی دسته آن آمده است: محصول ۸۹ سالگی.

آنتونیو استرادیواری در طی دوران پر بار زندگی‌اش، ویلن و خانواده آن را چنان متحول کرد که این آلات از حیث تکامل دیگر پایان یافته تلقی شدند. این برتری باعث زیندگی و تسلط زهی‌ها بر تمام ادبیات موسیقی ادوار شد. حضور این سازها در انواع موسیقی علمی، اعم از مجلسی، سنفونیک، اپرا و موسیقی مذهبی مشهود است. چنین اتفاقی از زمان ویتالی، تورللی، کورللی، ویوالدی، وراچینی، جمینیانی، تارتینی و لوکاتلی قابل بررسی و مطالعه است.

²⁰ Rode

امروزه ویلن‌های باقی مانده از استرادیواری تخمیناً به ۵۰۰ عدد می‌رسند. آن‌ها به علت کیفیت برتر و اصل بودن از دسترس عموم به دورند. یک ویلن استرادیواری حقیقی و مشهور که در سال ۱۷۹۴ به مبلغ بیست و پنج پوند فروش رفته به سال ۱۹۵۴ بالغ بر ۱۲۰۰۰ پوند قیمت داشته است. امروزه با ضرب عدد فوق به بیست می‌توان قیمت کنونی آن را به دست آورد. درخواست‌کنندگان این قبیل ویلن‌ها، اغلب ویلنیست‌ها و نوازندگان خیره این ساز هستند که به دنبال صدایی برتر و بهتر، سازهای مختلف را می‌آزمایند.

در فهرست ذیل تلفظ اسامی به ایتالیایی آورده شده است.

سال فوت	شخصیت‌ها	محل کار
۱۶۸۴	نیکلو آماتی	کرمونا
۱۶۸۵	فرانچسکو روجی ئری	کرمونا
۱۶۹۸	آندره آ گوارنری	کرمونا
۱۷۰۵	جووانی باتیسا رجه‌ری	برشا
۱۷۱۰	جووانی باتیستا گران‌چی‌نو	میلان
۱۷۲۰	پی‌یترو جووانی گوارنری	کرمونا
۱۷۲۰	کارلو جوزپه تس‌توره	میلان
۱۷۳۰	جاکین تو روجی ئری	کرمونا
۱۷۳۵	جووانی باتیستا گران‌چی‌نو (دوم)	میلان
۱۷۳۵	الساندرو گالیانو	ناپل
۱۷۳۷	انتونیو استرادیواری	کرمونا
۱۷۳۹	جوزپه جووانی گوارنری (پسر آندره‌آ)	کرمونا
۱۷۴۲	مته‌ئو گوف فری‌لر	ونیز
۱۷۴۴	جوزپه گوارنری (دل‌جه‌زو)	کرمونا
۱۷۴۷	کارلو برگونتزی	کرمونا
۱۷۴۸	لورنتزو گوادانینی	پیاچنتزا
۱۷۵۰	دومنیکو مون‌تانیا	ونیز
۱۷۵۸	سانتو سرافین	ونیز
۱۷۶۲	پی‌یترو گوارنری	ونیز

میلان	کارلو فردیناندو لان دولفی	۱۷۷۵
ناپل	جن نارو گالیانو	۱۷۸۰
ناپل	نیکلو گالیانو	۱۷۸۰
تورین	جووانی باتیستا گوادانینی (از اهالی تورین)	۱۷۸۶
کرمونا	لورنتزو ستوریونی	۱۸۰۰
کرمونا	جووانی باتیستا چه روتی	۱۸۱۸

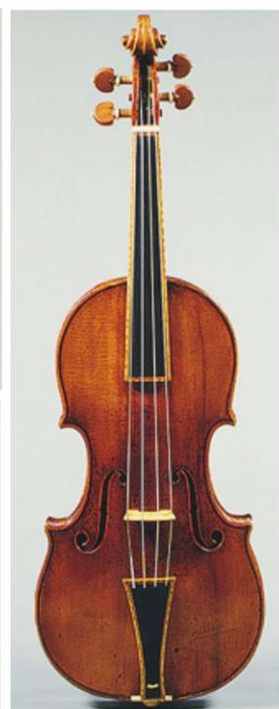
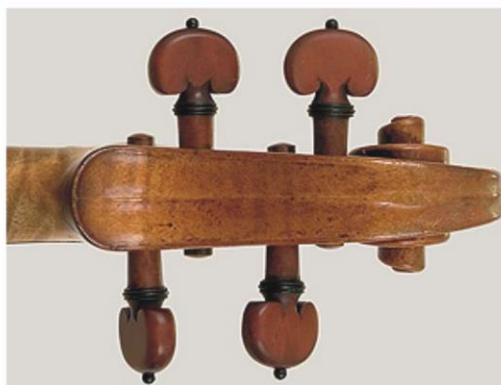

ویلن‌های استرادیواری *Stradivari violins*

در طی زندگی طولانی استرادیواری، دیگر بستگان ویلن ساز او، با موفقیت هنر ساخت ویلن را به دیگر شهرهای ایتالیا گسترش دادند. ونیز، بولونیا، مانتوا، میلان، رم و ناپل یکی پس از دیگری شاهد گسترش این هنر بودند.

آندره آ گوارنری، برای دو فرزندش پی‌یترو و جوزف، هنر خود را تعلیم داد و جوزف پسر دو فرزند خود را به نام‌های پی‌یترو و جوزف، ویلن سازانی نابغه بار آورد که تمام میراث نیاکانی خود را به کار بستند. ویلن‌های دست‌ساخته جوزف دوم، با امضای جوزف دل‌جه‌زو، مشهور است.

جوزف گوارنری دل‌جه‌زو، آخرین ویلن ساز این گروه، مردی به تمام معنا نابغه، جدی و دقیق بود. او در انجام کارهای خود تابع سرعت و نظم ویژه‌ای به نظر می‌رسد. لذا ویلن‌هایش دارای عالی‌ترین کیفیت در صدادهی و پرورش اصوات موسیقیایی است. یکی از دیگر سازندگان بزرگ کرمونا کارلو برگونتری نام دارد. گفته می‌شود که وی، سازهای بسیاری را با استادی تمام ساخته بود. اما در حال حاضر اثبات این مدعا تقریباً مشکل به نظر می‌رسد. زمانی که کارلو برگونتری در سال ۱۷۴۷ درگذشت، از مرگ جوزف گوارنری دل‌جه‌زو، که در سال ۱۷۴۴ اتفاق افتاده بود سه سال می‌گذشت و جیرولامو آماتی دوم در ۱۷۴۰ خواب ابدی را استقبال کرده بود. با این خاموشی‌های پی‌درپی، دوره‌ای بزرگ و بیاد ماندنی در تاریخ هنر ویلن سازی رو به پایان می‌نهد. آخرین ویلن‌هایی که در کرمونا یا در جاهای دیگر ساخته شدند، توانایی‌های استثنایی و کیفیت‌های عالی خود را بارها و بارها به نمایش گذاردند و این دلیل باقی بودن و دوام آوردن آنها در طی سالیان متمادی محسوب می‌شود.

کلکسیون از آماتی *an Amati collection*

امروزه هنرمندان بزرگ، ویلنیست‌های برجسته و ویرتوئزهای نابغه، پس از گذشت دو بیست سال هنوز هم در جستجوی سازهای طلایی کرمونا هستند. شایستگی و لیاقت این ویلن‌های جاودانی نه تنها در

صدای بسیار زیبا و شفاف آن‌ها که در پاره‌ای از ریزه‌کاری‌های دیگر نیز مکتوم است. دینامیسم عالی، وسیع و بهترین ارائه در محدوده‌های مختلف صدادهی ویلن، صافی و درخشندگی فوق تصور و بالانس صدادهی حساب شده، از ارزش‌های دیگر این ویلن‌ها، ذکر می‌شود.

ویلن‌های کرمونایی ایتالیا، در گذر سال‌های طولانی برای نبوغ آماتی‌ها، برای رنسانس ایتالیا و برای همه سازندگان سازهای مختلف از ابتدا تا کنون، احترام و تکریم به ارمغان آورده‌اند. امروزه نیز سازندگان پر قدرتی در جهان دست به کار ساختن ویلن‌های ارزشمندی هستند که یکی از ویلن‌های کرمونا را به عنوان مدل خود بر می‌گزینند. در حال حاضر سازهایی در اندازه‌های مختلف حتی برای

چلو از گوارنری *a Guarneri Cello*

کودکان خردسال ساخته می‌شود. کوچکترین ساز قابل ارائه یک شانزدهم است که برای نواختن کودکان دو ساله طراحی شده است. سازهای کوچک یک شانزدهم، برای اجرای متد ژاپونی سوزوکی و شینوزوکی در نظر گرفته می‌شوند. سازهایی نیز، کوچکتر از یک شانزدهم ساخته می‌شوند که برای بچه‌های زیر دو سال مفید به نظر می‌رسند.